

RUSİYADA İQTİSADI İNFORMASIYA RESURLARININ XÜSUSİYYƏTLƏRİ

SADIQOVA S.A.

Bakı Dövlət Universiteti

Bibliografiyaşünaslıq kafedrasının dosenti

tarix üzrə fəlsəfə doktoru

solmaz_bdu@mail.ru

Məqalədə Rusiyada iqtisadi informasiya resurslarının xüsusiyyətləri izah olunur. İqtisadiyyat sahəsində informasiya resurslarının növləri izah olunmaqla bu sahədə çap olunan jurnalların əhəmiyyəti də göstərilir. İqtisadiyyat üzrə çap nəşrlərinin irimiqyaslı sisteminin formalaşması və ölkədə operativ birja, bank və s. biznes məlumatlarının əhəmiyyətindən bəhs olunur.

Açar sözlər: İqtisadi informasiya, Rusiya, reurslar, sistem, informasiya biznesi

İqtisadiyyat-istehsal münasibətlərinin məcmusu, cəmiyyətin iqtisadi bazisidir. Tarixi mənbələrdə iqtisadiyyatın tərifi belə verilmişdir: “İstehsal münasibətlərinin məcmusu cəmiyyətin iqtisadi quruluşunu bazis təşkil edir, hüquqi və siyasi üstqurum və bazis üzərində yüksəlir və müəyyən ictimai şüur formaları bu bazisə uyğun olur”. İqtisadiyyat bütün digər ictimai münasibətlərin əsasını təşkil edir və cəmiyyətin inkişafında həlledici rol oynayır (1).

Aparıcı ölkələr maddi resurs iqtisadiyyatından informasiya iqtisadiyyatına, elmi cəmiyyətə keçidi həyata keçirirlər. Yeni iqtisadiyyatın əsas əlaməti: informasiya intellektual aktiv kimi bahalı və spesifik məhsula çevrilir, sərbəst əhalinin böyük hissəsi isə sözün geniş mənasında informasiya biznesi sahəsində çalışır.

İqtisadiyyat elminin müasir strukturunda bunları ayırd edirlər: iqtisadi nəzəriyyə, tarix və statistika, makroiqtisadiyyat, mikroiqtisadiyyat, xüsusi iqtisadi elmlər, regional iqtisadiyyat. Sənədlərə əsaslanan fəaliyyət prosesində servis fəaliyyəti ilə bağlı tematik istiqamətlər daha fəal şəkildə inkişaf edir – marketing, qiymətli kağızlar bazarı, maliyyə, kreditin təqdim olunması. Mikroiqtisadiyyatın problemlərinin payına kitab nəşrlərinin təxminən 60%-i düşür. Gündəlik olaraq “OZON” elektron mağazasında “Rusiyanın və xarici ölkələrin iqtisadiyyatı” mövzusunda 100-150 yeni nəşr satışa çıxarılır (2).

İqtisadiyyat sahəsində informasiya resurslarının təsvir olunması zamanı növ əmələ gətirən anlayışlar, məsələn, “işgüzar informasiya”, “maliyyə informasiyası”, “birja informasiyası”, “fond informasiyası”, “marketing informasiyası” tətbiq olunur. Bu anlayışlar qarşılıqlı şəkildə məzmun etibarilə gizli

saxlansa da, lakin iqtisadçılar, kommertiya və büdcə təşkilatlarının rəhbərləri, kütləvi kitabxanalar tərəfindən geniş şəkildə istifadə olunur.

İqtisadi informasiyanın istehlakçıları, demək olar ki, bütün demografik qruplar tərəfindən təqdim olunmuşdur. Kütləvi kitabxanada iqtisadi ədəbiyyatın oxucuları arasında – məktəblilər, tələbələr, təqaüdcülər, eləcə də kiçik və orta biznesin sahibkarları, mütəxəssislər var. Onlar üçün normativ-hüquqi, tədris, arayış, xəbər, eləcə də işgüzar, o cümlədən də konyunkturalı informasiya daha vacibdir. Əksər hallarda marketing tədqiqatları, ayrı-ayrı müəssisələrin fəaliyyəti, onların iqtisadi göstəriciləri haqqında nəşrlərə dair tələbat tez-tez rast gəlinir.

Kiçik və orta formalı rəhbərlərin informasiya tələbatları satışın daxili bazarları, malın konkret tədarükçüləri, təsərrüfat qanunvericiliyi haqqında informasiya ilə əlaqədardır. Onlar fəaliyyət profillərinə əsasən istənilən növlü ədəbiyyatı oxumağa hazır olub, şəbəkə informasiyasının resurslarından fəal şəkildə istifadə edir, lakin profilli bazar haqqında ictimai səpkili informasiyaya üstünlük verirlər.

Milli kitab nəşrlərinin illik axınının həcmi hal-hazırda 23 mindən artıq təşkil etməklə azalma tendensiyasına malikdir (təxminən 7%). Sənədlər əsasında inkişafın növbəti xüsusiyyətləri qeydə alınır.

- Arayış səpkili ədəbiyyatın axını stabilləşdirilir. İqtisadi arayışların qaydaya salınan dairəsi çap və elektron nəşrlərinin geniş toplumuna, o cümlədən də hər həftə mütəmadi şəkildə çap olunan seriya şəkildə arayış-jurnallara çevrilmişdir. Ünvanlı və əmtəə-firma arayışlarının sistemi Şəbəkədə nəşr olunur və yerləşdirilir. Rusiya regionlarının iqtisadi profillər haqqında arayışlar seriyası, analitik reytingə malik olan arayışlar, biznes-tezauruslar işıq üzü götürür. Şəbəkə ensiklopediyası ilə yanaşı, sərbəst şəkildə tərtib olunan iqtisadi ensiklopediya yaradılır.

- Janr tərkibinə görə müxtəlif olan kitab nəşrlərinin, demək olar ki, üçdə biri tədris ədəbiyyatına olan tələbatı və yüksək payı təşkil edir. “Soraq kitabçaları”, “Praktik məşğələlər kursu”, “İqtisadi fənlər üzrə rəhbərlik”, mənimə-nilməsi alqoritmləri”, testlərin və vəziyyətlərin sorğu kitabçaları işıq üzü görür. Kompüter ilə tədris sistemləri, audio və multimedia tədris vəsaitləri yaradılır. Tədris prosesində tədqiq olunan nəşrlər təkrar çap olunur. Dərs vəsaitlərində informasiyanın yüksək dərəcədə təkrarlanması baş verir. Külli miqdarda tərcümə olunmuş ədəbiyyata rast gəlinir. Dərs vəsaitləri mövzularına görə daha çox diferensiasiya olunur. Xüsusi nəşrlər lizinqə, investisiyalara, kreditlərin təqdim olunmasına və digər məsələlərə həsr olunur.

- Ümumilikdə birja, bank, işgüzar həyatın dinamizmi və rabitə vasitələrinin inkişafı ölkədə və dünyada iqtisadi həyat haqqında operativ informasiya mənbələrinin, birja iformasiyasının sistemlərinin meydana çıxmasına gətirib çıxarmışdır. Real vaxt və ya ona yaxın rejimdə xəbər lentləri təqdim olunur.

• Kommersiya reklam məlumatlarının mikro axını prays-vərəqələri, ümumi cədvəlləri, kataloqları, reklam prospektlərini, qısa qəzet, elektron məlumatlarını, məqalələrdə gizlin reklamı ilə təqdim olunur. Preyskurantlar və qiymət cədvəlləri operativ mütamadi nəşrlər kimi işiq üzü görərək, gündəlik qaydada yenilənməklə ixtisaslaşdırılmış saytlarda yerləşdirilir.

• İcmal proqnoz-analitik səpkili materialların payı və əhəmiyyəti artmışdır. Bazarların analitik icmalları, şirkətlərin hər il dərc olunan hesabatları, iqtisadi obyektlərin reytinglərini şərh edən cədvəllər daha çox tələb olunur.

• Əldə olunan multimediyə məhsullarının həcmnin artımı müşahidə olunur. Çap və kütləvi kommunikasiyalar ilə bağlı Federal agentliyin məlumatlarına əsasən Rusiyada internet-resursların istifadəçilərinin ümumi sayından 39%-ni elektron kitablar təşkil etməklə, onlardan 19% məlumatlar bazasına və arxivlərinə çıxış əldə edir. Rusiyalıların media istehlakının strukturunda qəzetlər hal-hazırda 2% kitablar – 1,9% - i, jurnallar isə - 1,2% təşkil edir.

• İqtisadi obyektlər haqqında informasiyanın kompleksli şəkildə təqdim olunması cəhdi müşahidə olunur. İdarəetmə panelləri işlənilib hazırlanır, nəşrlərdən, şirkətlərin hesabatlarından, statistik mənbələrdən, icmallardan, bazarın marketing tədqiqatlarının nəticələrindən, eləcə də xəbər məlumatlarının irimiyaşlı axınından ibarət olan irimiyaşlı informasiya bazaları yaradılır. Bir proqram daxilində iqtisadiyyatın tammətli, ədəbiyyat və proqnoz-analitik resursları akkumulyasiya olunur.

• Biznes-proseslər hər ay məlumatların müxtəlif mənsəli massivlərini yaradır. Bu səbəblərdən iqtisadiyyatda informasiya resurslarına faktoqrafikliyin, fraqmentarlığın və dağılıqlığın yüksək dərəcəsi, mənbələrin əsas kütləsinin sürətlə köhnəlməsi templəri xasdır. Elmi nəşrlər üçün köhnəlmənin yarım dövrü 3,1 ilə kimi azalmışdır. Faydalı informasiyanın dublyajı, fraqmentarlığı və dağılıqlığı bibliografdan aparıcı müəlliflərin, kollektivlərin biliklərini, mövzu ilə bağlı əvvəlki nəşrləri, iqtisadi informasiyanın yayılmasının yeni mənbələrini, formalarını və kanallarını tələb edir.

Sənədli tammətli və faktoqrafik resurslar. İnformasiya resursları bütün fəaliyyət sahələrində yaradılır və istifadə olunur. Elmi müəssisələr və ali məktəb müəssisələrindən başqa, professional əhəmiyyətli informasiya mənbələri yaradılır:

- İdarə orqanları (Normativ, Hesabi-planlı, nəzəri-analitik informasiya);
- Qəzet və jurnal redaksiyaları (Biznes xəbərləri, faktiki, nəzəri-analitik informasiya);
- İnformasiya xidmətləri və kitabxanalar (bibliografik, faktiki, nəzəri-analitik informasiya);
- Şirkətlər, banklar, birjalar, ticarət və başqa firmalar (Maliyyə hesabi, kredit, reklam informasiyası);
- Assosiasiyalar, ittifaqlar, müstəqil araşdırma mərkəzləri. Nəşriyyatlar

və nəşr təşkilatları. Ölkədə iqtisadi ədəbiyyat nəşrlərinin sayı nəşriyyat evləri, informasiya agentlikləri və internet nəşrlərinin hesabına artır. Ali məktəblərin nəşriyyat bölmələri və yerli (regional) nəşriyyatlar fəaliyyətə başlamışlar. İxtisaslaşdırılmış nəşriyyatlar – «Экономика», «Финансы и статистика», «Международные отношения» – elmi monoqrafiyalar, qanunverici aktların məcmusu, təlim ədəbiyyatı, sahibkarlar üçün praktiki müavinətlər nəşr olunur. Onlar nəşrlərinin yüksək keyfiyyətini qoruyub saxlamağa müvəffəq oldular.

«Экономика» nəşriyyatı 1921-ci ildən fəaliyyət göstərir; ensiklopediyalar, kataloqlar, elmi ədəbiyyatlar və iqtisadi nəzəriyyə, maliyyə, menecment və marketing üzrə kitablar çap etdirir; Məşhur rus iqtisadiyyatçıların işləri, REA (Rusiya Elmlər Akademiyası) qabaqcıl institutlarının kitabları dərc edilir; «Экономическая энциклопедия регионов России» seriyası və «Горизонты экономики» jurnalı nəşr edilir; İqtisadi ədəbiyyat internet marketinginə və özünün elektron nəşriyyatına malikdir. İqtisadi kitabların böyük hissəsini elektron formatda təklif edir. Statistik sektor materiallarının, ciddi informasiya və tərcümə ədəbiyyatının buraxılışlarını təmin edən «Финансы и статистика» dövlət nəşriyyatı iqtisadi ədəbiyyatın inkişafına töhfə vermişdir. İqtisadi sahədə elmi ədəbiyyatın axını «Наука» və «Академиздатцентр РАН» böyük universitetlərin universal nəşriyyatları tərəfindən yerinə yetirilir. 1990-cı illərdə yaradılmış onlarla ixtisaslaşdırılmış və universal universitet səmərəli şəkildə işləyir. «ИНФРА-М» nəşriyyat evi, «Приор», «Дело» və «Академический проект» nəşriyyatları normativ-hüquqi, təlim və professional ədəbiyyatın sənədli axını yaradır. Xüsusilə «ИНФРА-М» mikro və makro iqtisadiyyat sahəsində fundamental dərslikləri dərc edir, «Научная мысль» və «Словари...» seriyalarında terminoloji lüğətlər və başqa informasiya vəsaitləri buraxırlar. «ИНФРА-М» elmi nəşriyyat mərkəzi tərəfindən, kitab və məqalələrin elektron versiyasını özündə cəmləşdirən «ZNANIUM.COM» tammətli elektron kitabxana sistemi yaradılmış və istifadə edilmişdir. Müvəffəqiyyətli elm və təhsil fəaliyyətinə kömək edən istifadə statistikasının yığımı, hər səhifəlik surətçixartma xidmət və başqa servislərin köməyiylə axtarış və virtual «kitab rəflərinin» formalaşmasıyla sənədlərin seçimi sistemləri həyata keçirilmişdir. Müxtəlif sahəli müəssisələr qarşısında irimiyaşlı istifadəçi auditoriyası olan dar tematik sahəli təşkilatlar öz mövqələrini qoruyub saxladılar. «Учет» nəşriyyat evi hesabat, vergi siyasəti və mühasibət hesabları ilə bağlı ədəbiyyatın nəşrində ixtisaslaşmış. Əmək mühafizəsi üzrə standartların və normativlərin, ticarət və gömrük işi sahəsində qanunvericilik toplusunun nəşri nəşriyyat standartlarını təmin edir, «Приор» və «Ось-89». Biznes informasiya agentliyi olan «Бизнес-карта» -nın əsas profili – firma məhsullarının çoxcildli kataloqudur. Hər il agentlik Rusiya və MDB ölkələri və həmçinin xarici ölkələrdə də biznes kataloqlarının 450 maddəsini dərc edir.

«Неизвестная Россия» Regional statistik kitabçaları seriyası, proqnoz-

analitik yeni tədqiqatların nəticəsində informativ oldu. Belə ki... proqnozlu araşdırmalar nəticəsində çoxcildli «Бизнес-портрет» nəşri yeni və informativ oldu. Regional biznes-kataloqların mikroaxınıni formalaşdıran yerli nəşriyyatlar öz işlərinə intensivləşdirdilər. Mikroiqtisadiyyatın bütün sahələriylə bağlı biznes-ədəbiyyat buraxan nəşriyyatların sayı çox idi: Marketing, reklam, idarə, maliyyə, bank işi, mühasibat, birja ticarəti və biznesin ayrı-ayrı sahələri. Onların arasında «Альпина Бизнес Букс», «Аспект-пресс» nəşriyyatları, «Дело и сервис», «Книжный мир», «Олимп-бизнес», «Питер» «Смысл» «Стокгольмская школа экономики» nəşriyyat qrupları var. Onlar aktual mövzulu, o cümlədən biznes tarixi, müəssisələrin brendinq problemi və marketing araşdırmaları haqqında da professional, tədris və məşhur-elmi ədəbiyyat dərc edirdilər. Son zamanlar təlim ədəbiyyatında “özünü inkişaf” janrı məşhurdur. Xüsusilə «Самоучитель по рекламе» kitabı dəfələrlə «Интел-синтез» biznes məktəbi tərəfindən yenidən dərc edilmişdir. Xüsusi qrup dövrü nəşrlərin dərcində ixtisaslaşmış nəşr evləri və agentliklər təmsil edirlər – «Главбух», «Эксперт-РА» və Qrebennikovun nəşr evi və başqaları. Bir neçə nəşr təşkilatları bilərəkdən Ali Attestasiya Komissiyasının (AAK) siyahısına daxil olan elmi jurnalların seriyasını formalaşdırmışdır, çünki bu nəşrlərin keyfiyyətini kəskin artırır. Jurnalların sitatlaşması izlənilir.

«Креативная экономика» nəşriyyatı AAK-ın siyahısından 7 jurnalı dərc edir. Nəşrin layiq olduğu səviyyəni təmin etmək üçün nəşriyyatda intellektual-kreativ resursların idarəsi üzrə elmi məktəb iş görür, başqa müəssisələrlə - innovasiya və yaradıcılıq iqtisadiyyatının problemləri üzrə beynəlxalq elmi-analitik Mərkəzi, informasiya və kommunikasiya menecmenti məktəbi ilə yaxın əməkdaşlıq yaradılır. Bu, nəşriyyat praktikasında yeni hadisədir, hansı ki, iqtisadiyyatda elmi kitab nəşri sistemini bütövlüklə genişləndirir. Məhsulların arasına Moskva, Sankt-Peterburq, Saratov, Tümen, Voronej, Rostov, İrkutsk, Kazan və başqa şəhərlərin iqtisadi ali məktəblərinin və universitetlərinin nəşriyyat mərkəzləri aiddir. Onların hər biri iqtisadiyyat sahəsində 15-dən 200-ə kimi tədris vəsaiti dərc edirlər. Bu proses əhəmiyyətli dərəcədə ali təhsil müəssisələrinin yenidən qurulması və akkreditasiyası ilə stimullaşdırılır.

İqtisadiyyat sahəsində kitab nəşrinin əsas üstünlüyü təcridi məsuldarlıqlı nəşriyyatların daxil olduğu irihəcmli diqqətsizlik zonasıdır. Hal-hazırda Rusiyada 5700-ə yaxın nəşriyyat qeydə alınıb. Onların hər birində iqtisadi mövzulu nəşrlər dərc edilə bilər. Nəşriyyatların böyük hissəsi müəyyən oxucu auditoriyasının fikirlərini təmin edən seriyaların və çoxcildli nəşrlərin çapını davam etdirmək istəyirlər. «Экономическая школа» eyniadlı universitetin strukturlu bölməsinin nəşriyyatıdır. Tədris, kataloq və elmi ədəbiyyatdan başqa, həmçinin «Экономическая школа» jurnalını və kitabların məşhur seriyaları («Экономическая школа», «Классики экономической науки», «Эти-

ческая экономия» «Вехи экономической мысли») dərc edilir. “Yaradıcıların və nəşriyyatçıların” bir adda yerləşməsi xarakterik bir tendensiyadır: Getdikcə daha çox təşkilat serverlərdə mənalı iqtisadi informasiyalar paylaşır və öz jurnal, bülleten, kataloqlarını ictimailəşdirirlər. Hərfi mənada belə bir birləşməni böyük olmayan «Мани, Иванов и Фербер» nəşriyyatı həyata keçirmişdir. Çox xeyirli biznes kitablarının yazıçıları olan marketoloq-praktiklər tərəfindən yaradılmışdır. Müxtəlif informasiya kanalları ilə rəqabət və müflislik təhlükəsinə görə kitab nəşrləri öz məhsul və servislərinin müxtəlifliklərini genişləndirməyə çalışırlar. Nümunə olaraq, biznes ədəbiyyatı nəşriyyatı «Альпина Паблицерз» demək olar. Onlar iqtisadiyyat, menecment, özünün inkişaf, maliyyə, bank işi və dəyərli kağızlara aid kitabların çapından başqa, həmçinin audiokitablar, videokurslar və elektron kitablar da istehsal edirlər. Biznes mövzulu çətin məqalələrin ingilis dilindən tərcüməsi, tədbirlərin reklamı, həmçinin sifarişlə kitabların çoxaldılması xidmətlərini göstərirlər. ABŞ nəşriyyatları pul ekvivalentində elektron kitab nəşrinin perspektivliyini göstərirlər. Kağız üzərindəki nəşrdən qazanan hər bir dolları onlar elektron kitablardan gələn gəlir hesabına 7 dollarla qarşılanırlar. Ona görə də milli iqtisadi ədəbiyyatın əsas nəşrləri lazım gəldikdə iqtisadi kitabların çapını, həmçinin kitabların elektron formatda satışını təmin edirlər.

Dövrü nəşrlər. Operativ informasiyanın verilənlər bazası. İqtisadiyyatda sektorlu, dar sektorlu, problem yönümlü və regional dövrü çap nəşrlərin irimiyyətliliyi sistemi formalaşmışdır. Onlardan bir çoxunun tam elektron versiyası var. Elektron jurnallar, daimi mövzulu veb-saytlar və informasiya agentliklərinin operativ xəbər səhifəsi bu sistemi zənginləşdirir və artıq çap nəşrlərlə tələbə görə rəqabət aparırlar. Jurnallar. Çap nəşrləri keyfiyyətlərini qoruyub saxlayırlar. Elmi araşdırmaların nəticələri AAK-ın yüksək indeksli sitatla baxılmış jurnalların siyahısında olan jurnalları təqdim edir: «Вопросы экономики», «Российский экономический журнал», «Экономическое возрождение России», «Экономическое развитие современной России», «Российский журнал менеджмента», «Проблемы прогнозирования» və başqaları. Produktiv və əhəmiyyətli olan oxucu auditoriyasının öyrəşdiyi «Экономист», «Деньги и кредит», «Мировая экономика и международные отношения», «Хозяйство и право» jurnalları yerləşir. Mütəxəssislər üçün iqtisadiyyatın müxtəlif sektorlarına aid olan elmi-praktik jurnallar əhəmiyyətli dərəcədədir. Onlara «Экономика здравоохранения», «Экономика сельского хозяйства России», «Экономика и учет в строительстве», «Экономика и учет в торговле», «Экономика и финансы» jurnalları aiddirlər.

Regional iqtisadiyyatın elmi və elmi-praktiki jurnalları baxılmış ümumrusiya jurnallarının özəyidir: «Регион: экономика и социология», «Регион: Системы, экономика, управления», «Региональная экономика: Теория и

практика", "Региональные исследования», «Региональные проблемы преобразования экономики» jurnalları belələrindəndirlər. «Эко (Новосибирск)», «Сибирская финансовая школа», «Финансы в Сибири» regional nəşrlərə oxucular tərəfindən ehtiyac böyükdür. Regional axın «Известия Санкт-Петербургского университета экономики и финансов», «Вестник Иркутской экономической академии» və başqa universitet və ali məktəblərin elmi işləri ilə tamamlanır (2,162-187).

Fəal istifadə olunan nəşrlərin sırasına 1990-cı illərdə yaranmış «Рынок ценных бумаг», «Главбух», «Деньги», «Риск» jurnalları aiddirlər. Geniş populyarlığı «Эксперт», «Профиль», «Итоги» kimi həftəlik analitik-informasiya nəşrləri qazanmışdır. Jurnalların həftəlik buraxıldığına və məqalələrin kiçik həcminə görə bir çox jurnalın illik məhsuldarlığı ildə 500 məlumatı keçir. İqtisadi sahəyə aid olan dar-sektorlu və tematik problemlə jurnallar böyük oxucu auditoriyasına malikdir. Kitabxanalar «Дело и сервис» nəşriyyat qrupunun ilk illərində çap etdikləri «Маркетинг», «Менеджмент», «Финансы» bazar-iqtisadiyyatı jurnallarına olan abunəni saxlayırlar. Qrebenikovun nəşriyyat evi fəal şəkildə dar hədəfli professional və praktiklər qrupu üçün olan jurnalların sayını artırırırlar. O, marketing sahəsində 13 jurnalın dərcini təmin edir.

Nəşriyyat təklif edilən yenilik və tövsiyələrin praktik tətbiqinə olan orientasiyaları və mövzuların dərin açılışını xarakterizə edir. Müəlliflər arasında yüksək səlahiyyətli alimlər və praktiklər var. «Маркетинг и маркетинговые исследования» jurnalı professional icmaların çox sayda mükafatlarına layiq görülmüşdür. «Финпресс» nəşriyyatının jurnalları öz mövqelərini saxlayırlar - «Менеджмент в России и за рубежом», «Маркетинг в России и за рубежом», «Финансовый менеджмент», həmçinin qısa-sahəvi «Управленческий учет», «Консультант бухгалтера», «Кадры предприятия», «Заработная плата» və başqaları. Dəqiq və etibarlı informasiyaya olan ehtiyac «Налоговая схема России», «Справочник бухгалтера», «Справочник главбуха», «Некоммерческие организации в России» kimi kataloq xarakterli jurnalların yaradılmasına gətirib çıxarmışdır.

Mikroiqtisadiyyatın tələb olunan sahələrində yeni nəsil jurnallar yaranır – «Маркетинг PRO», «Новый менеджмент», электрон «Маркетинг журнал 4p.ru» və başqaları. Onları yeniliklərə olan istiqamət, şəxsi forumların varlığı, sosial şəbəkələrdə fəal iştirak, əsas təkliflərin aydın seçimi – «6 идей месяца», «Креатив» rubrikaları – fərqləndirir. Redaksiyalar praktiklərlə görüşlər və təlim seminarları keçirir, həmçinin oxuculara öz anti-böhran planların nümayiş edirlər. Elektron jurnallar araşdırmaların materiallarını internetdə yerləşdirir, bazara olan analitik baxışı satışa qoyurlar. Kommersiya hüquqları, mühasibat hesabatı, audit, bank işi problemləri haqqında olan nəşrlər də geniş yayılmışdır.

Müxtəlif dövrüklü jurnallar dərc edilir: «Банки и финансы», «Банки: Мировой опыт», «Банкир», «Банковские технологии», «Банковские услуги», «Банковское дело в Москве». «Банковская газета» çap edilir. «Аналитический банковский журнал» yaranıb. Onun tapşırıqlarına maliyyə bazarındakı vəziyyətin qiymətləndirilməsi, bazardakı rəqabətin təhlili, ekspertlərin şərhləri, icmalar, iqtisadi sektorların portretləri, xüsusən investorlara məsləhətlər daxildir. Jurnalın əsas oxucu auditoriyası biznes sahibləri, maliyyə institutlarının, bankların, kompaniyaların top-menecerləri, şirkətlərin başçılarıdır. İqtisadi məqalələrin 1/3 hissəsi universal və çoxsahəli jurnallarda yayılıb. İqtisadçılar üçün ən məhsuldar nəşrlər bunlardır: «Новое время» «Гуманитарные науки», «Проблемы прогнозирования», «Проблемы Дальнего Востока», «Человек и труд», «Региология», «Стандарты и качество».

Rusiya bazarına ABŞ-ın brokerlər, investorlar üçün, bankların informasiya mühafizəsi problemləri, yeni texnologiyalarla bağlı olan dar-məqsədli jurnallar buraxılıb («Broker», «Global Investor», «BIS Journal», «Bank Technology News», «Bank Systems & Technology»). Qəzetlər. Ölkədə qəzetlərin iqtisadiyyatı üçün əsaslı sahələr formalaşdı. Qəzet tipli həftəliklər- «Деловой мир», «Финансовая газета», «Экономика и жизнь», «Экономическая газета», ümumi oxucu auditoriyasını qoruyub saxlayır, yüksək illik məhsuldarlığı xarakterizə edirlər. Lakin onları təşkil edən məqalələr daha faktikidirlər, ona görə də həftəlik jurnallarla müqayisədə onlar daha tez köhnəlirlər. Orta hesabla onların 8%-ni reklam tutur. Günlük qəzetlərdən yüksək oxucu reytingi olan nəşrləri əhəmiyyətli sərəsinə salmaq lazımdır: «Коммерсант», «Ведомости», «Финансовые известия», «Деловой Петербург». «Коммерсант» qəzeti 1992-ci ildən həftədə 5 dəfə dərc edilir və geniş miqyasda milli və xarici abunəçilərə göndərilir. Onun məşhurluğu biznes həyatının aktual icmalına, faktiki məlumatların seçməsinə, aparıcı iqtisadçıların konsultasiyaları və məsləhətləri hesabına qorunub saxlanılır. «Деловой Петербург» qəzeti sənaye və sığorta şirkətlərinin, siyasi investorların reytingi, bank reytingi paylaşılır. Bazara olan professional baxışa böyük diqqət ayrılır, kataloqlu səhifələr paylaşılır.

Dar sektorlu qəzetlərin əhatəsi daimi olaraq dəyişir. Hər həftə «Налог и бизнес» qəzeti, hər ay isə «Рекламный мир» qəzeti sabitliklə yeni bölümlərini çıxarır. Son onillər ərzində dövrü nəşrlər sistemi başqa hissə olunan dəyişikliklərə də məruz qalmışdır: elektron versiyalar, xəbər yenilikləri, biznes xəbərlərinin xülasəsi həm hazırkı xəbərlər haqqında informasiyanı, həm də milli qəzetlərin elektron arxivlərini nümayiş etdirən ixtisaslaşmış serverlər peyda olublar. Kitabxanada sahəli yayınlara axtarışında ən böyük problem yalnız elektron formada çıxan dövrü nəşrlər yarıdır. «Роспечати» sisteminin köməyiylə yalnız tək-tük nəşriyyatlar yayılırlar. Cari kitabxana informasiyasının sistemində elektron jurnallar analitik olaraq imzalanmırlar.

Onları yalnız o jurnalların redaksiyalarının veb-saytlarından oxumaq olar.

Başqa nəşriyyatlar (əsasən də həftəlik «Деловой мир» qəzeti) öz yayımlarının elektron kataloqlarına malikdirlər, çünki bu müəyyən materialların axtarışını asanlaşdırır. Xəbər lentləri. Cəmiyyətin iqtisadi həyatı cəldaxınıdır, ona görə də xəbər, cari birja və biznes məlumatlarının böyüklüyü indiki zaman rejimində və ya ona yaxın olan birində doldurulur və istifadə olunur. Xəbər məlumatlarının axını informasiya agentlikləri (İA) tərəfindən formalaşdırılır. Rusiyada 10-dan çox agentlik və mediaholding işləyir. Əsas məhsul – Hadisələr haqqında xəbər lentasını birləşdirən operativ xəbər mesajlarıdır. İqtisadi xəbərlərin əsas hissəsi «РИА Новости», «Интерфакс», «РосБизнесКонсалтинг», «ИТАР-ТАСС» agentliklərin xəbər lentalarındadır. İllüstrasiyaların funksional bacarıqları Интерфакс İA-nın (Operativ iqtisadi informasiyanın ilk qeyri-hökumət kanalı) əsas məhsuludur. Sitatlama indeksinə görə daimi ikinci yeri ümumi reytingli «Медиолог» mediası tutur. Bu xəbər lentlərini formalaşdırılır: «Финансово-экономические новости», «Новости фондового рынка», sektor lentləri (YEK-унасаq-elektrik kompleks, metallar, transportlar, telekommunikasiyalar, banklar). Xəbər lentlərinin ayrı hissələrinə pulsuz keçid təmin edir. «Интерфакс» -in 18 veb-saytı arasına kitabxanaçının işini asanlaşdıran saytlar daxildir. «Система комплексного анализа новостей» (СКАН) xəbər məlumatlarının analizi və mediamonitorinq üçün nəzərdə tutulub. Verilən sorğuya görə internetdə müxtəlif portallar və agentliklər tərəfindən yerləşdirilmiş xəbər mesajları axtarışını yaradır, onları köçürmə həcminə və yayınlanma tarixinə görə düzür.

Şəxslərin və təşkilatların qeydlərinin reytinginə, mesajların mövzusunda və daxil olunmuş sorğunun mövzusunda aid olan mənbələri formalaşdırır. Müəyyən şirkətlərin arayışlarını təmin edən şirkət informasiyanın qorunduğu «СПАРК» və «D & B» verilənlər bazaları yaradılmışdır. Birləşmiş kredit bürosu şirkətlərin kredit reytinglərini yayır. Sorğular və KİV-lərin reytingləri. Öndə gedən dövrü nəşrlərin iqtisadi materiallarının dayjest (Özət) və pressorğuları. KİV-lərin reytingləri cari biznes xəbərlərinə şəbəkəylə giriş icazəsi olan öz sahələrinə və xarici axtarışlarına uyğun təxmini bütün informasiya firmalarını yaradırlar. «Экономические новости» qəzeti, «Дайджест-Директор» jurnalı kimi- xüsusi dövrü dayjest-nəşrlərdə yaradırlar. Onlar biznes mətbuatının icmalını və hadisələrin ardıcılığını paylaşır. İqtisadi jurnalistikada məqalələr janrlarla zənginləşir: analitik icmallar və problemlə məqalələrdən başqa, məhsullara olan topdansa satış qiymətləri və birja ticarətinin cədvəlli müqayisəsi, firmaların illik məlumatları, reklam materialları və s. nəşr olunur. İnformasiya firmalarının saytlarında iqtisadi yayımların tematik seçmələri qoyulur. Xüsusilə «The Dun & Bradstreet» (www.dnb.com) mərkəzinin ümumi sualları, strateji planlama və firmanın fəaliyyətinin iqtisadi analizləri ilə bağlı məqalələri paylaşır. Məlumatların rahat axtarışı üçün

sistem təqdim olunub (2).

Ölkədə operativ birja, bank və başqa biznes məlumatlarının xüsusi bloku yaradılmışdır. Ona istifadəçilərə real vaxt rejimində və ya minimal informasiya vasitəsi ilə əlçatan informasiya mənbələri (data bazalar, bülletenlər, xəbər lentləri) daxildir. Kitabxanaçı belə spesifik mənbələri bilməlidir, ona görə ki, onlar bütövlükdə milli iqtisadiyyatın inkişafına və əhəmiyyətli iqtisadi obyektlərin fəaliyyətini təmin edirlər.

ƏDƏBİYYAT

1. Sadıqova S.A. *İqtisadiyyat elminə həsr olunmuş ümumi xarakterli bibliografik informasiya mənbələri [Mətn] // Kitabxanaşünaslıq və bibliografiya. - Bakı: BUN, 2010. - №1. - S.98-106.*
2. *Справочник библиографа, 4-е изд., испр. и доп. науч. ред. Г.Ф. Гордукалова, Г.В. Михеева [Текст]. - Москва: Профессия, 2014. - 768 с.*

ОСОБЕННОСТИ РОССИЙСКИХ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ИНФОРМАЦИОННЫХ РЕСУРСОВ

САДЫГОВА С.А.

РЕЗЮМЕ

В статье объясняются особенности российских экономических информационных ресурсов. Проявляется также важность опубликованных журналов, в этой направлении объясняя виды информационных ресурсов в экономической области. Рассказывается о значимости формирования широкомасштабной системы печатных изданий по экономике и информации об оперативной бирже, о банках и других бизнесов в стране.

Ключевые слова: Экономическая информация, Россия, ресурсы, система, информационный бизнес.

FEATURES OF RUSSIAN ECONOMIC INFORMATIVE RESOURCES

SADIGOVA S.A.

SUMMARY

The features of the Russian economic informative resources are explained in the article. Importance of the published journals shows up also, in this direction explaining the types of informative resources in an economic area. Told about meaningfulness of forming widely of the scale system of the printed editions on an economy and information about operative exchange, about banks and other businesses in a country.

Key words: Economic information, Russia, resources, system, informative business.